

ශබ්ද දෙකක් අතර පරතරයක් ඇති නොවන සේ එනම්, එක ශබ්දයක් වන සේ ගැළපීම සන්ධිය යි. ප්‍රකෘති හා ප්‍රත්‍යය අතරත්, පද දෙකක් අතරත් සන්ධි කාර්යය සිදු වේ. භාෂාවේ පද සන්ධි කෙරෙන ආකාරයත්, සන්ධි ප්‍රභේද හා සන්ධිවලින් ඇති ප්‍රයෝජන පිළිබඳවත් මෙම පාඩමෙන් අවබෝධයක් ලබාගත හැකි වේ.

වෙන් වෙන් ව තිබුණු දෑ දඬු කැබලි දෙකක් තම වඩු පට්ටලය මතට ගත් වඩු කාර්මිකයා, මොහොතක් කල්පනාවේ යෙදුණි. ඇසිල්ලකින් ඔහු ක්‍රියාත්මක විය. ඇලිස්කටුව, නියන, මිටිය, යතු කැටය ඇතුළු අවශ්‍ය උපකරණ සමීපයට ගෙන ඔහු වැඩ ඇරඹී ය. තමන් සිතූ පරිදි අවශ්‍ය තැන් සලකුණු කර කපා කොටා, දඬු කැබලි දෙක එකට යා කළේ ය. වෙන් ව තිබුණු දඬු කැබලි දෙක වෙනුවට දැන් ඇත්තේ සන්ධි වූ දඬු කැබැල්ලකි.

ඉහත ඡේදයේ දැක්වෙන්නේ අප දැක ඇති, හුරු-පුරුදු සිද්ධියකි. විහාරස්ථානයේ, පිරිවෙනේ, ගෙදර-දොරේ පාවිච්චි කෙරෙන දෑ භාණ්ඩවල, වහලයේ පරාල හා ඊප්පවල සන්ධි කළ අවස්ථා ඔබ දැක ඇත. ඇතැම් සන්ධි මනා ලෙස ගැළපුණු අවස්ථා මෙන් ම නොගැළපෙන අවස්ථා ද ඒ අතර තිබේ.

භාෂාව භාවිතයේ දී, විශේෂයෙන් ලේඛනයේ දී, සන්ධි වූ පද අපට හමු වේ.

“පෙර’ පර වණන් නිසි විදිනි ගළපනු සඳ නම්”

මේ, සන්ධි අධිකාරියේ දී, සිදුත් සඟරාව සන්ධි හඳුන්වා ඇති ආකාරය යි. ඒ අනුව “වෙන් වෙන් ව ඇති අක්ෂර (ශබ්ද) දෙකක් පරතරයක් ඇති නොවන පරිදි සුදුසු ලෙස ගැළපීම සන්ධි නම්” වේ.

දැන් අපි වඩු කාර්මිකයාගේ ක්‍රියා පිළිවෙළ භාෂාවේ සන්ධි කාර්යය සමග ගළපා බලමු.

වඩු කාර්මිකයා	පද සන්ධි කරන්නා
<ul style="list-style-type: none"> * සුදුසු දව දඩු තෝරා ගැනීම. * කියත, නියත වැනි උපකරණ සමීපයට ගැනීම. * උපකරණ භාවිතය පිළිබඳ අවබෝධය. * යෝග්‍ය පරිදි සැකසීම (එකට ගැලපීම). 	<ul style="list-style-type: none"> * යෝග්‍ය පද තෝරා ගැනීම. * ලෝප, ආදේශ, ආගම වැනි සංකල්ප සමීප කර ගැනීම. * භාවිත කළයුතු සන්ධි ප්‍රයෝගය පිළිබඳ අවබෝධය. * සුදුසු පරිදි සන්ධි කිරීම.

සක්‍රීයවත් භාෂාවට ලැබෙන ප්‍රයෝජන,

1. භාෂාව සරල වීම.
2. භාෂාව රසවත් වීම.
3. උච්චාරණයට පහසු වීම.
4. ලිවීමට පහසු වීම.

පද සන්ධි කිරීමට පෙර, සන්ධි කාර්යයේ දී යොදා ගනු ලබන සන්ධි විධි හඳුනා ගනිමු.

ලෝපය

ද්විත්ව රූප ගැන්වීම

ආගමය

පෙර රූ ගැන්වීම

වාද්ධිය

පර රූ ගැන්වීම

ආදේශය

- * ලෝපය නම් අකුරු නොකියා හැරීම යි.
 දහවල, පොහොය, මැති උතුමා වැනි පද භාවිතයේ දී දාවල, පෝය, මැතිතුමා යනුවෙන් භාවිත වේ. මෙහි දී ඇතැම් අකුරු නොකියා හැරේ. ඒ ලෝපය යි.
- * ආදේශය යනු පැවති අකුරක් වෙනුවට වෙනත් අකුරක පැමිණීම යි.

සර්වෝදය, බුක්සරණ වැනි පදවල විසන්ධි පද වන්නේ සර්ව + උදය, බුදු + සරණ යන්න යි. පිළිවෙළින් ඕ, ත් අකුරු ආදේශ වී තිබේ.

* පවතින අකුරක් ඇසුරු කරගෙන අමුතුවෙන් අකුරක පැමිණීම ආගම වීම යි.

තුන් + රුවන්, දෙ + උර යන විසන්ධි පද තුනුරුවන්, දෙවුර යනුවෙන් සන්ධි වේ. මෙහි විසන්ධි පද අතරට පිළිවෙළින් උ හා ව ආගම වී තිබේ.

* ද්විත්වය නම් එක් අකුරක් දෙකක් බවට පත්වීම යි.

පොල් + අත්ත යන විසන්ධිය පොල්ලත්ත ලෙස සන්ධි වී තිබේ. වල් + අම්බලම යන විසන්ධිය වල්ලම්බලම යැයි සන්ධි වෙයි. මෙහි දී එක් අකුරක් (ල) දෙකක් බවට පැමිණ ඇති බව පෙනෙයි.

* හුස්ව ස්වරයක් දීර්ඝ වීම මාත්‍රා දීර්ඝය යි.

සු + අසු, එක් + අසු යන විසන්ධි පද සුවාසු, එකාසු ලෙස සන්ධි වෙයි. මේ දෙපදයේ ම “අ” ස්වරය “ආ” වීමෙන් (මාත්‍රාවක් වෘද්ධි වීමෙන්) සන්ධි පදය සෑදී තිබේ.

* පෙර රූ ගැන්වීම යනු සන්ධි වන දෙපදයේ මුල් පදයේ අග අකුර පසු පදයේ මුල් අකුරට ගැන්වීම යි.

අත් + කම්, සිත් + කම් යන විසන්ධි පදවල පළමු පදයේ අග “ත්” යන්න පසු පදයේ මුල් අකුර වන “ක්” යන්නට පැමිණීමෙන් අත්තම්, සිත්තම් යනුවෙන් සන්ධි වී තිබේ.

* සන්ධි වන දෙපදයේ පසු පදයේ මුල් අකුර පළමු පදයේ අග අකුරට ගැන්වීම පෙර රූ ගැන්වීම යි.

මේ නිදසුන් පරීක්ෂා කරන්න. වජ් + කඩ, යන්න වක්කඩ ලෙස සන්ධි වේ. ලිප් + ගල සන්ධි වූ විට ලිඟ්ගල වේ.

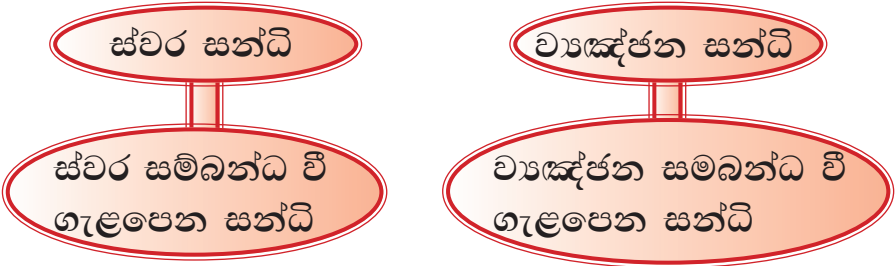
මේ විසන්ධි පදවල පසු පදයේ මුල් අකුර පෙර පදයේ අග අකුරට ගැන්වී ඇත.

1. සිදත් සඟරාවේ සන්ධි හඳුන්වා ඇත්තේ කෙසේ ද?
2. භාෂාවේ ‘සන්ධි’ යන්න ඔබේ වචනයෙන් හඳුන්වන්න.
3. ලෝපය, ආදේශය යන මේවා නිදසුන් මගින් පැහැදිලි කරන්න.
4. පහත සඳහන් විසන්ධි පදවල සන්ධි පද ලියන්න.

දුක් + පත්, පුන + උත්, පිළි + කම්, රජ + උතුමා

ස්වර සන්ධි හා ව්‍යංකේෂන සන්ධි

සන්ධි කාර්යය සිදුවන්නේ භාෂාවේ එකම පදයෙහි හෝ දෙපදයක හෝ අතරයි. අකුරු, ස්වර හා ව්‍යංකේෂන වශයෙන් දෙකොටසක් ඇති බව ඔබ දන්නෙහි ය. ඒ අනුව ස්වර හා ව්‍යංකේෂන අකුරු ඇසුරු කරගෙන සිදුවෙන සන්ධි කොටස් දෙකක් ලෙස දැක්වේ. එනම්,

පළමුවෙන් ස්වර සන්ධි හඳුනා ගනිමු. සන්ධි සිදුවන ආකාරය අනුව එහි ප්‍රභේද හතරකි. එනම්,

1. ස්වර සන්ධිය.
2. පූච්ච ස්වර ලෝප සන්ධිය.
3. පර ස්වර ලෝප සන්ධිය.
4. ස්වරාදේශ සන්ධිය.

යනුවෙනි.

දැන් අපි ස්වර අකුරු සම්බන්ධ වී සන්ධි පද සෑදෙන ආකාරය බලමු.

1. ස්වර සන්ධිය

උපාසිකාවෝ විහාරයෙහි මලසුන මත මල් තැන්පත් කරති.

මෙහි මලසුන යන පදය සෑදී ඇත්තේ මල් + අසුන යන දෙපදය සන්ධි වීමෙනි.

මල් + අසුන	=	විසන්ධිය
ම(ල් + අ)සුන	=	පෙර පදයේ අග ව්‍යංශ්ඡනය පසු පදයේ මුලින් ඇති ස්වරය සමග ගැළපීම
මලසුන	=	සන්ධිය

සන්ධි වන පද දෙකෙන් පෙර පදයේ අග ව්‍යංශ්ඡනය පසු පදයේ මුල් ස්වරය සමග ගැළපීමෙන් සෑදෙන සන්ධිය ස්වර සන්ධිය යි.

එකින් + එක / උපන් + උපන් / මියුල් + ඇසි / පස් + ඇස් එලෙස සන්ධි කළ හැකි පද කීපයකි.

2. පූර්ව ස්වර ලෝප සන්ධිය

“ගෙවුයන සුවඳැති මලින් පිරී ඇත.”

මෙහි සුවඳැති යන සන්ධි පදය සෑදී ඇති අයුරු බලන්න

සුවඳ + ඇති	=	විසන්ධිය
සුවඳ් + ඈ + ඇති	=	පෙර පදයේ අග ස්වරය වෙන් කර ගැනීම
සුවඳ් + ඇති	=	වෙන් කළ ස්වරය ලොප් කිරීම
සුවඳැති	=	ගැළපීම (සන්ධිය)

පෙර පදයේ අග ස්වරය (පූර්ව ස්වරය) ලොප් කිරීම මෙහි ප්‍රධාන සන්ධි කාර්යය යි.

සන්ධි වන දෙපදයෙන් පළමු පදයේ අග ඇති ස්වරය (පූර්ව ස්වරය) ලොප්කොට, ඉතිරි වන ව්‍යංක්ෂණය පසු පදයේ මුල් ස්වරය සමග ගැළපීමෙන් පූර්ව ස්වර ලෝප සන්ධිය සෑදේ.

දකුණු + අත, යන + එන, සිය + ඇසින්, ඒ අනුව සන්ධි කළ හැකි විසන්ධි පද කිහිපයකි.

3. පර ස්වර ලෝප සන්ධිය

සුරගන සිරි   සිලු
 වරගන කෙළින්   සඳලු

මෙහි සුරගන, වරගන යන පද සෑදී ඇත්තේ සුර + අගන, වර + අගන, යන විසන්ධි පද සන්ධි වීමෙනි.

- සුර + අගන   =   විසන්ධිය
- සුර + අ + ගන   =   පරස්වරය ලොප් කිරීම
- සුරගන   =   ගැළපීම (සන්ධිය)

සන්ධි කිරීමට යොදා ගන්නා පද දෙකෙන් පර පදයේ මුල් ස්වරය ලොප් කිරීමෙන් ගළපන සන්ධිය පර ස්වර ලෝප සන්ධිය යි.

මුනි + ඉඳු, ගන + අඳුර, දිව + අග වැනි පද ද මෙලෙස සන්ධි කළ හැකි පද වේ.

4. ස්වරාදේශ සන්ධිය

“දැගසව් වහන්සේ ඇඳිලි බැඳ පිළිවදන් දුන්න.”

මෙහි දෙ + අගසව් යන්න සන්ධි වී දැගසව් යනුවෙන් සෑදී තිබේ.

දෙ + අගසව්	=	විසන්ධිය
ද් (එ + අ)ගසව්	=	පූච්ඡී ස්වරය වෙන් කිරීම
ද් + අූ + ගසව්	=	(එ + අ වෙනුවට) වෙනත් ස්වරයක් (අූ) ආදේශ වීම
දූගසව්	=	ගැළපීම (සන්ධිය)

සිංහලයේ ස්වරාදේශය බහුලව සිදුවන අක්ෂර කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- අ + ඉ = ඵ
- අ + උ = ඹ / ඹ්
- එ + අ = අූ
- එ + අූ = අූූ
- ඵ + අූ = අූූ

දෙ + අූස, සූර්‍ය + උදය, දෙ + ඇඟිලි වැනි පද ද මෙලෙස සන්ධි වෙයි.

ක්‍රියාකාරකම 3.2

1. පහත සඳහන් විසන්ධි පදවල සන්ධි පද ලියන්න

- 1. සුවඳ + ඇති = ...
- 2. සුර + ඉන්ද්‍ර = ...
- 3. උපන් + උපන් = ...
- 4. නර + ඊශ්වර = ...
- 5. යථා + උක්ත = ...

2. පහත දැක්වෙන සන්ධි පද කවර සන්ධියකට අයත් දැ' යි දක්වන්න.

- 1. පිනැති
- 2. උදරාබාධ
- 3. සියැසින්
- 4. නැණැති
- 5. ගිලානෝපස්ථාන

3. පෙළ පොතෙන් මෙවැනි සන්ධි පද සොයා ඒවායේ එකතුවක් සකසන්න.

ව්‍යාජන සන්ධි

ව්‍යාජන අකුරු මුල් කරගෙන සන්ධි කාර්යය කෙරෙන බැවින් මේවාට ව්‍යාජන සන්ධි යන නම යෙදේ. ව්‍යාජන සන්ධි ප්‍රභේද හයකි.

1. ව්‍යාජනාදේශ හෙවත් ගාත්‍රාදේශ සන්ධිය
2. ගාත්‍රාඝර ලෝප හෙවත් ව්‍යාජන ලෝප සන්ධිය
3. ආගම සන්ධිය
4. පූර්ව රූප සන්ධිය
5. පර රූප සන්ධිය
6. ද්විත්ව රූප සන්ධිය

මෙතැන් සිට ව්‍යාජන සන්ධි සෑදීමේ හුරුව ලබමු.

1. ව්‍යාජනාදේශ හෙවත් ගාත්‍රාදේශ සන්ධිය

සන්ධි වන පද දෙකෙහි පවතින ව්‍යාජනයක් වෙනුවට වෙනත් ව්‍යාජනයක පැමිණීමෙන් ගැලපෙන සන්ධිය මේ නමින් හැඳින්වේ.

නිදසුන :-
 පිළි + කම් = විසන්ධිය
 පිළි + යම් = ක වෙනුවට ය ආදේශ වීම
 පිළියම් = ගැලපීම (සන්ධිය)

දඩ + කම්, ගිනි + කම්, බුදු + සරණ, දඬු + කම්, වැනි පද සන්ධි කර බලන්න. එම පද ද ගාත්‍රාදේශ සන්ධි පද වේ.

2. ගාත්‍රාඝර හෙවත් ව්‍යාජන ලෝප සන්ධිය

මෙම සන්ධි කාර්යය සිදු වන්නේ සන්ධි වන පද දෙකේ පළමු පදයේ අග අකුර සඤ්ඤකාඝරයක් නම් පමණි. සඤ්ඤකාඝරයේ ස්වරය හා ව්‍යාජනය ලොප් කොට, ශේෂ වන අර්ධ අනුනාසිකය (ෆ) පූර්ණ නාසිකයකට පත් කිරීමෙන් ගැලපෙන සන්ධිය ගාත්‍රාඝර ලෝප සන්ධිය යි.

නිදසුන :-
 ලිඳ + මැඩි = විසන්ධිය
 ලි + ෆ + ද් + අ + මැඩි = සංයුක්තාඝරයේ ස්වර, ව්‍යාජන වෙන් කිරීම

ලිං + ~~ඉ~~ + මැඩි	=	වෙන් කළ ස්වරය හා ව්‍යංජන ලොප් කිරීම
ලිං + මැඩි	=	අනුනාසිකාය පූර්ණ නාසිකායක් කිරීම
ලිංමැඩි		
ලිම්මැඩි	=	සන්ධිය

මග + මුලා, ලිඳ + පතුළ, මුඟු + පියලි මේවා සන්ධි කර හුරුව ලබන්න.

3. ආගම සන්ධිය

සන්ධි වන පද දෙක අතරට අමුතුවෙන් ම ව්‍යංජන අකුරක් පැමිණීමෙන් ගැලපෙන සන්ධිය ආගම සන්ධිය යි.

නිදසුන :-

වී + ඇට	=	විසන්ධිය
වී + ය් + ඇට	=	ය කාරාගමය
වීයැට	=	ගැලපීම (සන්ධිය)
වීයැට		

නො + එක්, නි + අවුල්, දෙ + උර, වැනි පද සන්ධි කර හුරුවන්න.

4. පූර්ව රූප සන්ධිය

සන්ධි වන පද දෙකෙන් පෙර පදයේ අග ඇති අකුර පූර්ව රූපය යි. එම පූර්ව රූපය පසු පදයේ මුල ඇති රූපයට පැමිණ වීමෙන් ගලපනු ලබන සන්ධිය පූර්ව රූප සන්ධිය යි.

නිදසුන :-

කම් + හල	=	විසන්ධිය
කම් + මල	=	පූර්ව රූපය පර රූපයට වීම
කම්මල	=	සන්ධිය

මෙලෙස පහත සඳහන් විසන්ධි පද සන්ධි කරන්න.

සිත් + කම්, පත් + කම්, සිත් + කරු, අත් + කම්

5. පර රූප සන්ධිය

සන්ධි වන පද දෙකෙන් පසු පදයේ මුලින් ඇති අකුර පර රූපය යි. එම පර රූපය පූර්ව රූපයට වීම පර රූප සන්ධිය යි.

නිදසුන :- අත් + සන = විසන්ධිය
 අස් + සන = පර රූපය පූර්ව රූපයට වීම
 අස්සන = සන්ධිය

දුක් + පත්/ ලිපි + ගල/ අත් + ගලා/ හක් + ගල / වක් + පිහිය වැනි පද ද මේ ලෙස සන්ධි කළ හැකි ය.

6. ද්විත්ව රූප සන්ධිය

ද්විත්ව වීම යනු දෙකක් බවට පැමිණීම යි. පෙර පදයේ අග ව්‍යංග්‍යය ද්විත්ව වීම මෙහි සන්ධි කායනීය යි.

නිදසුන :- පොල් + අත්ත = විසන්ධිය
 පොල් + ල් + අත්ත = ද්විත්ව වීම
 පොල්ලත්ත = ගැලපීම (සන්ධිය)
 පොල්ලත්ත

රුක් + අත්තන / වල් + අම්බලම / වැලි + අම්පිටිය/ ඉනි + අල වැනි පද මෙලෙස සන්ධි කරන්න.

ක්‍රියාකාරකම 3.3

1. නිදසුන් මගින් පැහැදිලි කරන්න.

* “සන්ධිය”	
* පෙර වර්ණය (පෙර’කුර)	* පර වර්ණය (පර’කුර)
* පෙර පදය	* පර පදය

2. පහත සඳහන් සන්ධි පදවල විසන්ධි පද ලියන්න.

1. දෙවුර	2. දිනිඳු	3. කම්මල
4. දහවල්	5. මලසුන	

3. පහත දැක්වෙන විසන්ධි පදවල සන්ධි පද ලියන්න. සන්ධි නාමය ද ලියන්න.

1. දින + ඉසුරු	2. පස් + ඇස්	3. වට + උර
4. සුර + ඉඳු	5. විස් + කම්	6. ගඟ + දිය

4. මෙම විසන්ධි පද සන්ධි කරන්න.

- 1. පරම + උදය   2. දෙව් + ඉඳු   3. බලු + ආ
- 4. මිහිඳු + තලය   5. අත් + සන

2. එම සන්ධි පද යොදා අර්ථවත් වාක්‍යය බැගින් ලියන්න.

5. පහත පාඨයේ ඇති සන්ධි පද වෙන් කර දක්වන්න.

දිනිඳු සදිසි තෙදැති බලැති
 සක්දෙව් රජුනේ
 ගුණැති, නැණැති, හෙළ දන වෙන
 දෙනෙත් යොමන්නේ

පුහුණුව

පෙරපර වණන් නිසි - විදිනි ගලපනු සඳනම්
 වණලොප් අදෙස් ඇ එහි - ලැකියනුසරෙන් දන්නේ
 -සිදත් සඟරාව-

පූර්ව අපර වර්ණ සුදුසු ආකාරයෙන් ගැලපීම සන්ධි නම් වේ.
 ලෝපය, ආදේශය ආදිය, භාවිතය ඇසුරෙන් දැනගන්න.

